

Service de lutte contre la pauvreté,
la précarité et l'exclusion sociale

Steunpunt tot bestrijding van armoede,
bestaansonveiligheid en sociale uitsluiting

Dienst zur Bekämpfung von Armut, prekären
Lebensumständen und sozialer Ausgrenzung

Thema

De collectieve vordering

Sinds 10 januari 2019 beschikken organisaties die strijden tegen armoede over een extra instrument in de juridische strijd tegen armoede^[1]. Het betreft de vordering ter verdediging van collectieve belangen. De wetswijziging kwam er naar aanleiding van een arrest uit 2013 door het Grondwettelijk Hof ([samenvatting beschikbaar op de website van het Steunpunt](#)).

Aanleiding tot de wetswijziging

Het Grondwettelijk Hof stelde in zijn arrest een leemte vast in de wet. Organisaties die tot doel hadden om een einde te maken aan de schending van mensenrechten konden immers niet naar de rechter stappen. Zo werden zij gediscrimineerd ten opzichte van organisaties die hetzelfde deden, maar een bijzondere wetgevende machtiging hadden gekregen om wel een rechtsvordering in te stellen. Het was aan de wetgever om die leemte in te vullen.

Er gebeurde echter weinig, tot de vzw D.E.I. in 2017 de Belgische Staat voor de rechtbank van eerste aanleg daagde. De vzw vroeg daarbij om de Staat te veroordelen tot het wijzigen van de wet onder een dwangsom van 100 euro per dag. Enkele weken voor de zaak gepleit zou worden, diende de regering een wetsontwerp in met de vereiste aanpassing. Het vorderingsrecht uit het wetsontwerp kreeg zelfs een ruimere invulling nadat verschillende organisaties daartoe advies hadden gegeven. Ook het Steunpunt tot bestrijding van armoede bracht hierrond een [advies](#) uit.

Voorwaarden

De vordering voor collectieve belangen staat open voor alle rechtspersonen die de *bescherming beogen van de rechten van de mens of fundamentele vrijheden zoals zij zijn erkend in de Grondwet en in de internationale instrumenten die België binden*. Deze rechtspersonen moeten voldoen aan vier voorwaarden:

1. het maatschappelijk doel van de rechtspersoon is van bijzondere aard, onderscheiden van het nastreven van het algemeen belang;
2. de rechtspersoon streeft op duurzame en effectieve wijze dit maatschappelijk doel na;
3. de rechtspersoon treedt op in rechte in het kader van dat maatschappelijk doel, met het oog op de verdediging van een belang dat verband houdt met dat doel;
4. de rechtspersoon streeft met zijn rechtsvordering louter een collectief belang na.

De eerste voorwaarde onderscheidt de vordering voor collectieve belangen van de *actio popularis*, een vordering waarbij de eiser uitsluitend optreedt ter verdediging van het algemeen belang, zonder daarbij

persoonlijk betrokken te zijn. Concreet: een willekeurige vzw die naar de rechter trekt louter in het algemeen belang zal dus niet aanvaard worden. Maar een organisatie die volgens haar maatschappelijk doel opkomt voor de (mensen)rechten van personen in armoede en strijdt tegen sociale uitsluiting zou dit bijvoorbeeld wel kunnen doen.

De tweede voorwaarde wil vermijden dat een rechtspersoon louter wordt opgericht om te kunnen procederen en voor het overige niets onderneemt in het kader van zijn maatschappelijk doel.

De derde voorwaarde vereist dat de vordering verband houdt met het maatschappelijk doel. Een eenvoudig voorbeeld: een vereniging die zich louter bezighoudt met het welzijn van senioren in rusthuizen zal geen vordering kunnen instellen die verband houdt met de bescherming van kinderrechten.

De vierde en laatste voorwaarde onderscheidt de vordering voor collectieve belangen van de *class action*. Die laatste betreft namelijk een bundeling van individuele vorderingen: een grote groep mensen heeft individueel schade geleden, maar laat zich in groep vertegenwoordigen voor de rechter. Dat is niet het geval bij de vordering uit collectieve belangen. Al vormt het uiteraard geen probleem dat het doelpubliek voordeel zou kunnen halen uit die vordering.

Nieuwe perspectieven

Hoe dit nieuwe instrument zal gebruikt worden, zal de komende jaren blijken. Maar het opent interessante perspectieven. De weg naar justitie bevat – zeker voor mensen in armoede - vele drempels^[2]. Belangrijk is om die toegang voor individuen te verbeteren. Daarnaast is het een goede zaak als ook verenigingen kunnen procederen voor de gewone rechtbanken. Niet alleen ontstaat de mogelijkheid om onderbelichte zaken voor de rechter te brengen. Bovendien stellen verenigingen mogelijks een ander soort juridische vragen. En in een land zonder algemene databank van rechtspraak, kunnen verenigingen meer zichtbaarheid geven aan hun juridische tussenkomsten en deze informatie delen met andere organisaties die strijden tegen armoede.

Een vermoeden dat zich nu een overvloed aan vorderingen van rechtspersonen zal voordoen, lijkt alvast ongegrond. Rechtspersonen zullen immers steeds rekening moeten houden met de verschillende kosten die gepaard gaan met een rechtsvordering. Ook voor organisaties die strijden tegen armoede en die zich op het juridische pad willen begeven, betekent dit steeds een afweging van de kosten en slaagkansen van een vordering.

Deze bijdrage kwam tot stand naar aanleiding van een vorming die het Steunpunt tot bestrijding van armoede in mei organiseerde rond de vordering voor collectieve belangen. Jacques Fierens (advocaat en professor aan de ULG, de UCL en de UNamur) en Pierre Lefranc (staatsraad bij de Raad van State)^[3] gaven beiden presentaties over de juridische ontwikkeling en betekenis van dit nieuwe instrument.

Meer informatie is binnenkort beschikbaar op onze website.

[1] Art. 17, lid 2 Ger.W.

[2] Steunpunt tot bestrijding van armoede, bestaansonzekerheid en sociale uitsluiting (2015). [Publieke diensten en armoede. Een bijdrage aan politiek debat en politieke actie. Tweejaarlijks Verslag 2014-2015](#), Brussel, Steunpunt tot bestrijding van armoede, bestaansonzekerheid en sociale uitsluiting, p. 31-34 en 39

[3] Zie ook: LEFRANC P., “Artikel 17, tweede lid Ger.W.: Hooglied van het algemeen collectief vorderingsrecht voor de hoven en rechtbanken of de zwanenzang van de Eikendaeldoctrine”, *TMR* 2019, afl. 3.

Actueel

Voortzetting van het overleg met het oog op het volgende tweejaarlijks Verslag "Duurzaamheid en armoede".

Van april tot juni organiseerde het Steunpunt tot bestrijding van armoede, in samenspraak met verenigingen waar armen het woord nemen en vele andere actoren, drie nieuwe bijeenkomsten over het thema van het volgende tweejaarlijkse Verslag "Duurzaamheid en armoede", dat in december van dit jaar zal worden gepubliceerd.

Tijdens de laatste bijeenkomst hebben de deelnemers commentaar gegeven op de door het Steunpunt gepresenteerde ontwerpteksten over het verband tussen duurzaamheid en ongelijkheid op het gebied van duurzame consumptie, werk, energie en toegang tot gezondheidszorg. Een belangrijke fase in de voorbereiding van het toekomstige tweejaarlijkse Verslag, waarin de vraag wordt gesteld hoe SDG's kunnen bijdragen aan de bestrijding van armoede door het realiseren van de mensenrechten.

Opleiding over "Collectieve vordering"

Op 14 mei 2019, na de goedkeuring van de nieuwe wetgeving, hebben een 30-tal beroepskrachten en leden van verenigingen waar armen het woord nemen, deelgenomen aan een opleiding "Collectieve Vordering", georganiseerd door het team *Rechtspraak* van het Steunpunt, met bijdragen van Jacques Fierens, advocaat en professor aan de UCLeuven, de ULuik en de UNamur, en Pierre Lefranc, Staatsraad.

Reflectiedag "Kwetsbare groepen en de Ombudsman"

Op 23 mei 2019 organiseerde het netwerk van ombudsmannen - in samenwerking met het Steunpunt tot bestrijding van armoede en het project 'Ervaringsdeskundigen' van de POD Maatschappelijke Integratie - een reflectiedag in het Parlement over armoede en de belangrijke rol die ombudsmannen kunnen spelen bij het waarborgen van de effectieve uitoefening van rechten. Deze dag was rijk aan uitwisselingen tussen de verschillende ombudsdiensten en maakte

een dialoog met de sociale actoren mogelijk. Het was ook een gelegenheid om te herinneren aan het belang van een kwalitatieve relatie met de gebruiker, vooral met het kwetsbare publiek.

Recente publicaties van het Steunpunt

- Artikel van Van Hootegem Henk. [Duurzaamheid en armoede. Dialoogproces binnen het Steunpunt tot bestrijding van armoede, bestaansonzekerheid en sociale uitsluiting](#). In : [Depuydt Cedric, Lokaal samenwerken keert het tij](#). Congresboek Klimaatdag 2019; Politeia, Brussel, 2019, pp. 122-125.
- [Avis du Service de lutte contre la pauvreté, la précarité et l'exclusion sociale sur l'avant-projet de décret modifiant le Code wallon du logement et de l'habitat durable et le décret du 15 mars 2018 relatif au bail d'habitation en vue d'y insérer la notion d'habitation légère](#), 26 februari 2019.
- Artikel van Henk Van Hootegem en Thibault Morel: 'La mauvaise santé du logement'. In: [Santé conjugulée](#), juni 2019, nr. 87, p. 12-14.

Alle artikels van de medewerkers van het Steunpunt tot bestrijding van armoede zijn beschikbaar [online](#)

In het kort

- Onze website www.armoedebestrijding.be heeft een grote facelift ondergaan om deze nog efficiënter en toegankelijker te maken voor iedereen, ook voor mobiele apparaten. U vindt er onder andere nog steeds veel geactualiseerde informatie over armoede- en mensenrechtenkwesties, evenals al onze publicaties (tweejaarlijkse Verslagen, adviezen, nota's, artikelen, enz.) en een regelmatig bijgewerkte rubriek Rechtspraak.
- Afgelopen april werd het wetsontwerp tot oprichting van een *Federaal Instituut voor de bescherming en de bevordering van de rechten van de mens* in de Kamer aangenomen. Het Steunpunt tot bestrijding van armoede kijkt uit naar toekomstige samenwerkingsverbanden, gebaseerd op zijn werk over het verband tussen [mensenrechten en armoede](#).
- Na een selectieprocedure werd Henk Van Hootegem aangesteld als coördinator van het Steunpunt tot bestrijding van armoede voor een termijn van zes jaar.

Het hele team van het Steunpunt tot bestrijding van armoede
wenst u een prettige vakantie !

Volg het Steunpunt via Twitter @Luttepauvrete

De actualiteit van het Steunpunt kunt u volgen op Twitter door het volgen van [@Luttepauvrete](#)
Aarzel niet om de berichten te retweeten of te reageren

Als u wenst **in te schrijven** voor de nieuwsflits van het Steunpunt, klik [hier](#) en stuur ons een e-mail met uw contactgegevens.

Wenst u zich **uit te schrijven** uit ons adressenbestand [e-mail](#) ons, u ontvangt dan niet langer e-mails van het Steunpunt (nieuwsbrieven, uitnodigingen, persberichten)